

PAPER DETAILS

TITLE: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Algılarında Nüfus ve Harita Bilgisi Konusu: Bir Metafor Çalışması

AUTHORS: Türkan ÇELİK,Ömer Faruk INCİLİ

PAGES: 22-41

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/626476>

The Terms of Population and Map Information in the Perceptions of Preservice Social Sciences Teachers: A Metaphorical Study

Türkan ÇELİK^{1*}, Ömer Faruk İNCİLİ²

^{1,2} Kilis 7 Aralık University, Kilis

ARTICLE INFO

Article History:

Received 26.11.2018

Received in revised form 28.12.2018

Accepted 02.01.2019

Available online 15.01.2019

ABSTRACT

The aim of this study was to examine metaphorical perceptions of the social sciences teacher candidates about “the population issue” and “the map information issue” of the geography. As a research method “phenomenology” model, as one of the qualitative research methods, was used. The participants of the research were composed of 73 teacher candidates of the Department of Social Sciences Teaching in Muallim Rifat Faculty of Education in the Kilis 7 Aralık University during the 2018-2019 Fall semester. In the analysis of the data, the content analysis was used. 141 metaphors were found in the responses of social sciences teacher candidates to the questions about “the map information” and “the population.” While 69 of the metaphors expressed were related to the subject of “the map information”, 72 of them were about “the population.” In the analysis of the question about the map information, it has been found that 66 of the metaphors have negative associations while three of them have positive associations. Some of the most recurrent metaphors for the question of map information are the snake (4), the season of winter (2), plumbing (2), and ivy (2). Social sciences teacher candidates produced 72 metaphors on the issue of “population” in geography in total. 67 of these metaphors had positive associations, while 5 of them had negative associations. On the issue of population, the metaphors that were repeated frequently by the teacher candidates were as chocolate (5), pomegranate (4), flowers (3), cars (3).

© 2019 JMRFE. All rights reserved

Keywords:

Social sciences, geography, map information, population

Extended Abstract

Purpose

Since the first days of humanity in world geography, anything related to human beings has become the research subject of social sciences. The most significant parts of the social science facilitating the life in the community contributed to the emergence of “social studies” that can be named as “the art of raising citizens”. In this sense, there are various social science disciplines that social studies benefitted from. For instance, disciplines of social science such as history, psychology, political science, law, anthropology, archeology, philosophy, economics, and geography contribute to “the pot of social sciences” aiming to raise good citizens from the young population in the community. The geography, as the main subject of this study, has a special place in terms of social sciences teaching due to the fact that the geography tries to create an awareness among students about nation, homeland, and

* Corresponding author's address: Kilis 7 Aralık University, Muallim Rifat Faculty of Education, Department of Turkish Language and Social Sciences Education
e-mail: turkancelik@kilis.edu.tr

citizenship by developing their awareness about the country and the place they live and making the place meaningful for them. In this study, the metaphorical perceptions of social sciences teacher candidates about “the population issue” and “the map information issue” called as the two different sides of geography were examined. No such research has been found in the literature which makes this study important. The aims of this research are as follows:

1. To indicate the metaphorical perceptions of social sciences teacher candidates about the geography of the population.
2. To indicate the metaphorical perceptions of social sciences teacher candidates about the issue of map information.

Results

The analysis of the data used in this study showed that 141 different metaphors were produced by teacher candidates. It has been determined that while 69 of these metaphors are related to “map information”, 72 of them are related to “population”. In the analysis of the question on the map information, it has been found that there are 66 metaphors having negative associations whereas 3 metaphors having positive associations are observed. The metaphors having negative associations were classified into four categories in terms of their content relationships. After giving the frequency values for each category, the categories were entitled in accordance with the content integrity of the metaphors within them. Some of the most recurrent metaphors for the question of map information are found as the snake (4), the season of winter (2), plumbing (2) and ivy (2). After presenting all this information in a table, some of the metaphors developed by teacher candidates are shown with the explanations and with respect to their categories. The categories developed regarding the issue of map information are as follows: “towards negative nature phenomena (8)”, “towards challenging and complex structures (29)”, “towards living creatures causing fear and bad feelings (15)”, “towards unappealing odors and flavors (14).” Regarding the “population” issue of the geography, the social sciences teacher candidates produced 72 metaphors in total. While 67 of these metaphors had positive associations, 5 of them were having negative associations. The metaphors having positive associations were classified in four categories in terms of their content relationships. The frequency values of the most recurrent metaphors in this category were also presented. On the issue of population, the most recurrent metaphors of the teacher candidates were as follows: to the chocolate (5), to the pomegranate (4), to flowers (3) and to cars (3). After showing the results of the analysis in a table, some of the metaphors developed by teacher candidates were presented together with their explanations and with respect to their category titles. The categories developed for the issue of population information were as follows: “To sweet food (13)”, “to the food that is liked and means something special (11)”, “to elements of nature (15)”, “to valuable and alleviative elements (28).”

Discussion

This study differs from other geography studies conducted in social sciences by examining only the metaphorical perceptions of “the map information issue” and “the geography of the population.” Moreover, it has been revealed in the literature review that

positive and negative metaphors for the subtopics of geography were inadequate and examining the general metaphors with respect to geography and the metaphors used were generally positive in the studies. All these factors make this study different when compared to the existing studies. According to the analysis results of the study, it has been highlighted that the metaphorical perceptions of teacher candidates about the map information are generally negative. This negative perception is also reflected in the category titles that are formed for the map information. This situation brings to mind that the issue of map information requires different skills in the learning process regarding its content. When the metaphors produced by the teacher candidates in the context of geography course are examined, it is concluded that all metaphors are positive with the exceptions of five negative metaphors. The answer to this question of the study has revealed that teacher candidates have positive attitudes toward geography and to one of its subtopics, population. This result generates a perception that the teacher candidates acquire more positive attitudes toward the issue of the population since it is more contemporary and human-oriented. Hence, the positive metaphors formed on this subject were found to be the best evidence.

Conclusion

As a result, 69 metaphors of the social sciences teacher candidates were related to “the map information”, while 72 metaphors were related to the “population issue.” 66 metaphors produced in relation to the map information were found to have negative perception whereas three of them were found to have positive perceptions. On the other hand, regarding the issue of the population, 72 metaphors having generally positive associations were produced and only five of them had negative associations. While the most recurrent metaphors regarding the question of map information were found as the snake (4), the season of winter (2), plumbing (2), and ivy (2); the mostly repeated ones by the candidate teachers were found to be chocolate (5), pomegranate (4), flowers (3), and cars (3).

Therefore, the following suggestions can be made according to the results of the research:

- For new researches, the studies about “the map information” in geography and “the issue of the population” could be applied to the teacher candidates taking the same course in other departments.
- A comparative study on the results can be carried out by applying the studies about “the map information” in geography and “the issue of the population” to the social sciences teacher candidates and teacher candidates of the other departments.
- This study can be applied to the department of social sciences teaching in various universities in order to have a better understanding of whether they have similar perceptions or not.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Algılarında Nüfus ve Harita Bilgisi Konusu: Bir Metafor Çalışması

Türkan ÇELİK^{1*}, Ömer Faruk İNCİLİ²

^{1,2} Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Kilis

MAKALE BİLGİ

Makale Tarihçesi:
Alındı 26.11.2018
Düzeltilmiş hali alındı
28.12.2018
Kabul edildi
02.01.2019
Çevrimiçi yayınlandı
15.01.2019

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının coğrafi terimler olan “nüfus” ve “harita bilgisi” konusundaki metaforik algılarını incelemektir. Araştırma yöntemi olarak nitel araştırma yönteminden olgubilim modeli kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını 2018-2019 eğitim-öğretim yılının güz döneminde Kilis 7 Aralık Üniversitesi Muallim Rıfat Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler öğretmenliğinde öğrenim gören 73 öğretmen adayı oluşturmuştur. Verilerin analizinde ise içerik analizinden faydalanılmıştır. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının “harita bilgisi” ve “nüfus” konularına yönelik sorulara verilen yanıtlarında toplam 141 farklı metafor bulunmuştur. İfade edilen metaforların 69 tanesi “harita bilgisi” konusu ile ilgili iken, 72 tanesinin ise “nüfus” konusuna yönelik olduğu tespit edilmiştir. Harita bilgisi konusuna yönelik sorunun analizinde 66 metaforun olumsuz çağrışımlar içerdiği ancak bunların içerisinde 3 metaforun olumlu çağrışımlar içerdiği bulunmuştur. Harita bilgisi sorusuna yönelik en çok tekrar eden metaforlardan bazıları; yılan (4), kış mevsimi (2), su tesisatı (2), sarmaşık (2) şeklinde olmuştur. Sosyal bilgiler öğretmen adayları coğrafyada “nüfus” konusuna yönelik toplamda 72 metafor üretmişlerdir. Bu metaforların 67’si olumlu çağrışım içeren metaforlar iken, 5 tanesi nüfus konusuna yönelik olumsuz çağrışımlar içermektedir. Nüfus konusunda öğretmen adaylarınca sıklıkla tekrar eden metaforlar; çikolata (5), nara (4), çiçeklere (3), arabaya (3) şeklindedir.

© 2019 MREFD. Tüm hakları saklıdır

Anahtar Kelimeler:

Sosyal bilgiler, coğrafya, harita bilgisi, nüfus

Giriş

İnsanlığın dünya coğrafyasında yer aldığı günden beri insanı ilgilendiren her şey sosyal bilimlerin araştırma konusu olmuştur. Sosyal bilimlerin en önemli ve toplum yaşamını kolaylaştıracak parçaları ise “yurttaş yetiştirme sanatı” diye tabir edilebilecek “sosyal bilgiler” dersinin oluşumuna katkı sağlamıştır. Bu anlamda sosyal bilgilerin faydalandığı birçok sosyal bilim dalı bulunmaktadır. Örneğin tarih, psikoloji, sosyoloji, siyaset bilimi, hukuk, antropoloji, arkeoloji, felsefe, ekonomi ve coğrafya vb. gibi sosyal bilim disiplinleri, küçük yaştaki yurttaşların toplumda sağlıklı yetişmelerini amaçlayan “sosyal bilgiler yemeğine” katkı sunmaktadır. Özellikle bu çalışmanın da ana konusu olan coğrafya, sosyal bilgiler öğretimi açısından özel bir yere sahiptir. Çünkü coğrafya, öğrencilere içinde yaşadıkları ülke ve yere dair bir bilinç geliştirip bu yerleri öğrenciler için anlamlı kılarak onlarda ulus, vatan ve vatandaşlık bilinci oluşturmaya çalışır. Böylesi bir bilinç onların toplumun etkin bir üyesi

* Sorumlu Yazarın Adresi: Dr. Öğretim Üyesi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Muallim Rıfat Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Bölümü
e-posta: turkancelik@kilis.edu.tr

olarak toplum içindeki görev ve sorumluluklarının bilincine varmalarını sağlayacaktır (Öztürk, 2007; Gümüşçü, 2012). Bu yönüyle coğrafya sosyal bilgiler öğretmenliği programlarının da en temel konularından biri haline gelmiştir.

Kelime anlamı olarak ise Coğrafya; insanla yeryüzünün etkileşimi sonucu ortaya çıkan mekânı, ilkeleri dâhilinde inceleyen ve sonuçlarını bir bütün halinde sunan bir bilimdir (Akdemir & Akengin, 2013). Bu tanımlamaya göre coğrafya insanla mekânın ortak bilimleridir. Bu nedenle tarihi dönemler boyunca yaşayan kişiler ve toplumlar coğrafyanın önemli yanlarını vurgulayan söylemler kullanmışlardır. Napolyon'un "coğrafya milletlerin kaderini oluşturur", İbni Haldun'un "coğrafya kaderdir" ve Mustafa Kemal Atatürk'ün "coğrafyayı ve coğrafyasını iyi bilen bir millet, şüphesiz ondan faydalanmasını ve onu korumasını da bilir" sözleriyle coğrafyanın önemini vurgular. Coğrafya insanların yeryüzündeki faaliyet sahasını ve yaşam tarzını düzenleyen mekânla insan arasındaki ilişkileri belirleyen mekândan en iyi şekilde yararlanma yollarını ortaya koyan bir bilim olarak yeryüzündeki farklı hayat tarzlarının dağılışı ve etkilerini inceleyen birçok disiplinle hareket eden koordinasyon bilimidir (Özçağlar, 2006; Durmuş & Baş, 2016). Bu çalışmanın odaklanacağı coğrafya konuları ise muhteva açısından birbirinden biraz farklılık arz eden nüfus coğrafyası konusu ve harita bilgisi konularıdır.

Nüfus Coğrafyası Konusu

Nüfus coğrafyası merkeze insanı alır. Zira coğrafyanın tanımında da en başta yer alan ana unsur yine insandır. İnsan yaratılmış canlı varlıklar içerisinde müstesna bir yere sahiptir. Akı, üstün düşünme yeteneği ve hareket kabiliyeti ile doğal ortamda kendi yararına çeşitli düzenlemeler yapan, hatta doğal dengeyi bozacak kadar ileri giden bir varlıktır. İnsanın bu tanımdaki karşılığı çoğul anlamda olup, yeryüzünde yaşayan ve doğal ortamın bir parçası olan bütün insanları ifade etmektedir (Özçağlar, 2006). Dolayısıyla insan topluluklarının dağılışı, kompozisyonu ve yer değiştirme hareketleri mekânsal şekillenmeyi meydana getiren temel etkidir. İşte beşeri coğrafyanın bir alt disiplini olan "nüfus coğrafyası", zamana bağlı olarak nüfusun gelişimi, dağılışı, hareketleri, yoğunluğu ve sosyo-ekonomik özelliklerini inceleyip sonuçlarını bir sentez halinde ortaya koyan bir nitelik taşır. Dolayısıyla nüfus konusunda veriler üzerinde detaylı yorumlara ve analizlere ihtiyaç duyulur.

Harita Bilgisi Konusu

Bu çalışmanın ikinci odak noktası ise harita bilgisi konusudur. Nüfus, coğrafyanın bir alt disipliniyken, harita bilgisi coğrafyanın daha çok "teknik" yönüdür. Akdemir ve Akengin'e (2013) göre kartografya ya da harita bilgisi coğrafi teknikler arasında sayılmaktadır. Mekânı temsil etme yöntemi olan ve mekân üzerindeki unsurları görselleştirme aracı olarak kullanılan harita, dağılışı ilkesinin uygulanması bakımından coğrafyanın sıkça kullandığı tekniklerden biridir. İnsanoğlunun yaşadığı veya ilgilendiği alanın tamamında veya bir kısmında yer alan fiziksel detayların, bu detaylarla ilgili bilgilerin veya bu alanda meydana gelen olgularla ilgili bilgilerin, genellikle düz bir yüzey üzerinde, belli bir ölçekte gösterimidir. Diğer bir ifade ile haritalar yeryüzünün seçilmiş bir tarafını temsil eden grafiklerdir. Bu yönüyle aslında seçilmiş olan fiziki ve beşeri özellikler hakkındaki coğrafi bilgiyi temsil ederler (Gümüşçü, 2012). Dolayısıyla harita bilgisi coğrafyanın teknik yönü olduğu için bu yönüyle daha çok teknik beceriler işin içine girmektedir.

Alanyazın tarandığında Türkiye’de Coğrafya kavramıyla ilgili yapılan metafor çalışmaları iki farklı grupta ortaya çıkar. Birincisi coğrafya kavramına yönelik metaforik algılar, ikincisi ise coğrafyanın belirli konularına yönelik metaforik algılardır. Öztürk (2007) coğrafya kavramına yönelik metafor algılarını sosyal bilgiler, sınıf ve fen bilgisi öğretmen adayları üzerinden belirlemeye çalışmıştır. Aydın ve Eser-Ünaldı (2010) ise coğrafya kavramına yönelik algıları coğrafya öğretmen adayları üzerinden belirlemiştir. Geçit ve Gençer (2011) coğrafya algısını sınıf öğretmenliği 1. sınıf öğrencileri üzerinden belirlemiştir. Yine Durmuş ve Baş (2016) da çalışmalarında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının coğrafya kavramına yönelik bir metafor araştırması yapmışlardır. Benzer çalışmalardan diğeri ise Gökçe (2016) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının coğrafya kavramına yönelik metaforik algıları incelenmiştir. Beldağ ve Geçit (2017)’de benzer şekilde sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya kavramına ilişkin metaforik algılarını çalışmışlardır.

Alanyazında dikkat çeken diğr çalışmalar ise coğrafyanın bazı konularında metafor yaklaşımları olarak sınıflandırılabilir. Yazıcı (2013) çevre kavramına yönelik metaforik algıları coğrafya öğretmenleri örneklemeyle belirlemeye çalışmıştır. Akbaş ve Gençtürk (2013) coğrafya öğretmen ve öğretmen adaylarının coğrafi bilgi sistemlerine bakışını metaforlar üzerinden değerlendirmiştir. Aydın ve Yazıcı (2014) harita kavramına yönelik algıları coğrafya öğretmenleri üzerinden açıklamıştır. Şahin ve Kaya (2016) ise belirledikleri 10 farklı coğrafya kavramını sosyal bilgiler öğretmen adaylarına yönelterek verilen metaforları analiz etmişlerdir.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde daha çok coğrafyaya yönelik genel metaforik algılar araştırma konusu olmuştur. Bu çalışmada ise sosyal bilgiler öğretmen adaylarının coğrafyanın farklı iki yüzü diye tanımlayabileceğimiz “nüfus” ve “harita bilgisi” konusundaki metaforik algıları incelenmiştir. Dolayısıyla alan yazında böyle bir çalışmaya rastlanmamış olması bu araştırmayı önemli kılmaktadır. Bu bağlamda araştırmanın amacı Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının nüfus coğrafyası ve harita bilgisi konularındaki metaforik algılarını belirlemektir.

Yöntem

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının algılarında nüfus ve harita bilgisi konularına yönelik yapılan bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden “olgu bilim” modeli ile yapılmıştır. Genellikle farkında olduğumuz ancak ayrıntılı ve derinlemesine bir anlayışa sahip olmadığımız durumları olgu bilim modeli ile inceleriz. Yıldırım ve Şimşek’e (2013) göre bize tamamen yabancı olmayan ancak tam anlamıyla kavrayamadığımız olguları araştırma ortamı sunan bu model, yaşadığımız dünyada ve çevrede olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli formlarda karşımıza çıkan olgulara odaklanır.

Çalışma Grubu

Bu araştırma 2018-2019 eğitim-öğretim yılının güz döneminde Kilis 7 Aralık Üniversitesi Muallim Rıfat Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler öğretmenliğinde öğrenim gören 73 öğretmen adayıyla yapılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 40’ı dördüncü sınıf 33 tanesi ise üçüncü sınıf öğretmen adaylarından oluşmaktadır. Katılımcıların 31’ini bay, 42’sini ise bayan öğretmen adayları oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması

Bu çalışmada öğretmen adaylarının “nüfus” ve “harita bilgisi” konularına yönelik metaforik düşüncelerini öğrenmek amacıyla ilgili literatür incelenmiştir. Daha sonra araştırma verileri “bir kavram veya bir terimin belirli bir benzerliği ifade etmek amacıyla farklı bir içeriğe uygulandığı bir dil formu” (Sackmann, 1989; Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 237) olan “metaforlar” (mecazlar) aracılığıyla temin edilmiştir. Metaforun özü bir tür şeyi başka bir tür şeye göre anlamak ve tecrübe etmektir (Lakoff & Johnson, 2005). Botha (2009) ise, metaforların sadece biçimsel olarak değil, aynı zamanda eğitim sürecinde bazı düşüncelerin ortaya çıkarılmasında etkili olduğu üzerinde durmuştur. Bu doğrultuda öğrencilerin özellikle anlamakta zorlandıkları, ifade edemedikleri soyut kavramları metaforlarla açıklamaları öğrenmenin bir boyutu olarak görülebilir. Bu özelliği metaforların eğitim alanında fazla tercih edilmesine neden olmuştur. Benzer şekilde Senemoğlu (2011) da metaforların yeni bilginin daha önceden bilinen eski bilgilerle benzerliklerini bularak ilişkiler kurulmasını sağladığını ve böylece, yeni bilginin somut olarak açıklanmasına yardım ettiğini ileri sürmektedir. Öztürk (2012) ise, metaforların sosyal bilgiler eğitimindeki işlevselliğini vurgulayarak, sosyal bilgilerin sosyal bilimlerden yararlanarak oluşturulan geniş bir disiplin olması hasebiyle metaforik yapıların oluşturulmasına gayet olanak sağladığını belirtmektedir.

Katılımcılardan ilgili konulara yönelik metaforların toplanması amacıyla araştırmacı tarafından önceden yarı yapılandırılmış görüşme formları hazırlanmıştır. Bu formlar “nüfus konusu benzer/gibi, çünkü”, “harita bilgisi konusu benzer/gibi, çünkü” ifadelerini barındıran bir ölçme aracı yardımıyla toplanmıştır. Ölçme aracında toplam iki soru bulunmakta olup, öğretmen adaylarının istedikleri şekilde açıklamalarına olanak tanınmıştır.

Verilerin Analizi

Bu araştırmanın verilerinin çözümlenmesinde içerik analizi tekniğine başvurulmuştur. Nitel araştırmaların içerik analizlerinde “geçerlik” bilimsel bulguların doğruluğu, “güvenirlik” ise bilimsel bulguların tekrarlanabilirliği ile ilgilidir (Yıldırım & Şimşek, 2013). Bu çalışmada da Coğrafya dersinde “nüfus” ve “harita bilgisi” konusuna yönelik benzer olan kavramlar ayrı ayrı gruplandırılmıştır. Gruplandırma yapılırken araştırma verilerinin kaynaklarının belli olması nedeniyle her bir öğretmen adayının yanıtladığı sorular, o öğretmen adayını temsil etmek üzere Ö1, Ö2, Ö3,, Ö73 şeklinde kodlanmış olup, daha sonra o metafora yönelik öğretmen adayının açıklaması verilmiştir. Bu şekilde araştırma verilerinin daha sistemli bir şekilde analizi sağlanmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın geçerliği ve güvenilirliğini arttırmak için; araştırmanın iç geçerliğini (inandırıcılığını) arttırmak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilirken ilgili alanyazın incelemesi sonucunda konu ile ilgili kavramsal bir çerçeve oluşturulmuştur. İçerik analizinde temalar ve temaları oluşturan alt temaların kendi aralarındaki ilişki ile her bir temanın diğerleriyle ilişkisi kontrol edilerek bütünlük sağlanmıştır. Araştırmanın iç güvenilirliğini (tutarlılığını) arttırmak amacıyla bulguların tamamı yorum yapılmadan doğrudan verilmiş olup, görüşmede elde edilen veriler üzerinde araştırmanın güvenilirliğini gerçekleştirmek amacıyla, veriler iki araştırmacı tarafından incelenerek $P \text{ (Uzlaşma Yüzdesi)} = [Na \text{ (Görüş Birliği)} / Na \text{ (Görüş Birliği)} + Nd \text{ (Görüş Ayrılığı)}] \times 100$ (Miles & Huberman, 1994) formülü kullanılmıştır. Bu hesaplama sonucunda $P = \% 91$ değeri bulunmuş ve araştırma güvenilir kabul edilmiştir. Araştırmanın

dış geçerliğini (aktarılabiliirliğini) arttırmak için ise, araştırma süreci ve bu süreçte yapılanlar ayrıntılı bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır.

Bulgular

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının “harita bilgisi” ve “nüfus” konularına yönelik sorulara verdiği yanıtlar incelendiğinde toplamda 141 farklı metaforun öğretmen adaylarınca üretildiği bulunmuştur. İfade edilen metaforların 69 tanesi “harita bilgisi” konusu ile ilgili iken, 72 tanesinin ise “nüfus” konusuna yönelik olduğu tespit edilmiştir.

Harita bilgisi konusuna yönelik sorunun analizinde 66 metaforun olumsuz çağrışımlar içerdiği ancak bunların içerisinde 3 metaforun olumlu çağrışımlar içerdiği bulunmuştur. Olumsuz çağrışımlar içeren metaforlar anlam ilişkilerine göre dört kategoride gruplandırılmıştır. Her bir kategoriye ait metaforlar frekans değerleriyle verildikten sonra o kategoride bulunan metaforların anlam bütünlüklerine göre kategori başlıkları oluşturulmuştur. Harita bilgisi sorusuna yönelik en çok tekrar eden metaforlardan bazıları; yılan (4), kış mevsimi (2), su tesisatı (2), sarmaşık (2) şeklinde olmuştur. Tüm bu bilgiler tablo halinde sunulduktan sonra tabloların altında kategori başlıklarına göre ayrıca öğretmen adaylarının geliştirdikleri bazı metaforlar açıklamalarıyla sunulmuştur. Harita bilgisi konusuna yönelik oluşturulan kategori başlıkları şu şekildedir:

- 1) Olumsuz doğa olaylarına (8)
- 2) Zorluk çıkaran ve karmaşık yapılara (29)
- 3) Korku ve diğer kötü hisler uyandıran canlılara (15)
- 4) Sevilmeyen koku ve tatlara (14)

Sosyal bilgiler öğretmen adayları coğrafyada “nüfus” konusuna yönelik toplamda 72 metafor üretmişlerdir. Bu metaforların 67’si olumlu çağrışım içeren metaforlar iken, 5 tanesi nüfus konusuna yönelik olumsuz çağrışımlar içermektedir. Olumlu çağrışım içeren metaforlar anlam ilişkilerine göre dört kategoriye ayrılmıştır. Bu kategorilerde en çok tekrar eden metaforların frekans değerleri de sunulmuştur. Nüfus konusunda öğretmen adaylarınca sıklıkla tekrar eden metaforlar; çikolata (5), nar (4), çiçekler (3), araba (3) şeklindedir. Analizlerden elde edilen bulgular tablo halinde sunulduktan sonra tabloların altında kategori başlıklarına göre ayrıca öğretmen adaylarının geliştirdikleri bazı metaforlar açıklamalarıyla sunulmuştur. Nüfus bilgisi konusuna yönelik oluşturulan kategori başlıkları şu şekildedir:

- 1) Tatlı yiyeceklere (13)
- 2)Sevilen ve kendisi için anlam ifade eden yiyeceklere (11)
- 3) Tabiat unsurlarına (15)
- 4) Değerli ve rahatlatan unsurlara (28)

Harita Bilgisi Metaforları

Kategori - 1: Olumsuz doğa olaylarına (8)

Bu kategoride toplamda sekiz tane metafor üretilmiştir. Bunlar; kapalı havaya, karanlığa, kış mevsimine (2), soğuk havaya, yanardağa, fay hattına, yaz sıcaklarına şeklindedir. Bu kategoride öğretmen adaylarının algılarında harita bilgisine yönelik daha çok olumsuz doğa olayları canlanmıştır. Harita bilgisini bu kategoride en fazla benzettikleri metafor ise “kış mevsimi” (2) olmuştur. Bu kategoriye yönelik metaforlar aşağıda öğretmen adaylarının açıklamalarıyla desteklenmiştir

Tablo 1. Öğretmen adaylarının harita bilgisine ilişkin metaforları

1) Olumsuz Doğa Olaylarına (8)		2) Zorluk Çıkarıcı ve Karmaşık Yapılara (29)		3) Korku ve Diğer Kötü Hisler Uyandıran Canlılara (15)		4) Sevilmeyen Koku ve Tatlılara (14)	
Kış mevsimine	2	Labirente	2	Yılana	4	Sarmaşığa	2
Kapalı havaya	1	Su tesisatına	2	Kedilere	2	Limona	1
Karanlığa	1	Bilgisayara	2	Akrebe	1	Kabağa	1
Soğuk havaya	1	Düğümlemiş ipe	1	Arı kovanına	1	Acı bibere	1
Yanardağa	1	Matematiğe	1	Aslana	1	Patlıcana	1
Fay hattına	1	Beyin yapısının karmaşıklığına	1	Arıya	1	Acı kahveye	1
Yaz sıcaklarına	1	İnsan saçına	1	Sivrisineğe	1	Ispanak yemeğine	1
		Cam silmeye	1	Böceklerle	1	Bamya yemeğine	1
		Bakkal defterine	1	Fareye	1	Tuzsuz yemeğe	1
		Çıkılmaz yollara	1	Baykuşa	1	Ketçaba	1
		Yapboza	1	Çekirgeye	1	Soğana	1
		Sayısal derse	1			Kötü bir kokuya	1
		Çarpık kentleşmeye	1			İlaçlara	1
		Hava alanına	1				
		Final sınavına	1				
		Örümcek ağına	1				
		Çöplüğe	1				
		Gideceği limanı bilmeyen kaptana	1				
		Sevgilime	1				
		Oda arkadaşına	1				
		İkili ilişkilere	1				
		Yurdumuzun internetine	1				
		Araba kullanmaya	1				
		Kimyaya	1				
		Kibirli insana	1				
		Çalar saate	1				
Olumlu metaforlar:		Akarsuya, puzzle’a, kılık-kıyafete					

Ö1: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **kapalı havaya** benzer, çünkü kapalı havada dışarı çıkmadan önce o günün olumsuz olacağını düşünerek ön yargılı oluyorum. Aynı şekilde harita bilgisi konusunda çalışmadan önce de zor anlayacağım konusunda ön yargılı oluyorum.

Ö4: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **karanlığa** benzer, çünkü yaşadığımız coğrafyanın bilgisine sahip olmak için harita bilgisi konusuna ihtiyaç duyuyoruz. Bu konuya hâkim olamayınca da karanlıkta kalmış gibi oluyor. Ben karanlıktan korktuğum gibi harita bilgisi konusundan da korkuyorum.

Ö11: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **yanardağa** benzer, çünkü bu konu, çok zor karmaşık ve can yakıcı bir konudur. Bir kere bir konuya takılır öğrenemezsen yanardağ gibi can yakar.

Ö18: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **fay hattına** benzer çünkü fay hatları gibi değişir ve sürekli tehlike açısından aktiftir.

Ö25: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **yaz sıcaklarına** benzer çünkü yaz sıcaklığı çok bunaltıcı ve sıkıcıdır. İşte harita bilgisi konusu da aynen yaz sıcakları gibi bazen bunaltıyor.

Ö29: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **kış mevsimine** benzer çünkü kış aylarında hava kapalıdır. İnsanın içi kararır. Harita bilgisi konusu da insanın içini karartır, sıkıntı verir, bunaltır.

Kategori-2: Zorluk çıkaran ve karmaşık yapılara (29)

Bu kategoride toplamda 29 tane metafor üretilmiştir. Bunlar; düğümlenmiş ipe, su tesisatına (2), matematiğe, beyin yapısının karmaşıklığına, insan saçına, cam silmeye, bakkal defterine, çıkılmaz yollara, labirente (2), sayısal derse, çarpık kentleşmeye, hava alanına, final sınavına, örümcek ağına, çöplüğe, gideceği limanı bilmeyen kaptana, sevgilime, oda arkadaşına, ikili ilişkilere, yurdumuzun internetine, araba kullanmaya, kimyaya, kibirli insana, çalar saate, bilgisayara (2) şeklindedir. Bu kategoride öğretmen adaylarının algılarında harita bilgisine yönelik daha çok “zorluk çıkaran ve karmaşık yapılar” akla gelmiştir. Harita bilgisini bu kategoride en fazla benzettikleri metafor ise “su tesisatı” (2), “labirent”, “bilgisayar” olmuştur. Bu kategoriye yönelik metaforlar aşağıda öğretmen adaylarının açıklamalarıyla desteklenmiştir.

Ö7: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **bilgisayara** benzer, çünkü bilgisayar hakkındaki basit şeyleri herkes az çok biliyor. Ancak içindeki karmaşıklık artınca zorlaşır ve öğrenmek güçleşir.

Ö12: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **düğümlenmiş ipe** benzer, çünkü düğümlenmiş ipi açmak, çözmek zordur. Harita bilgisi konusunu da anlamak, çözmek zordur.

Ö73: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **su tesisatına** benzer, çünkü nasıl ki su tesisatındaki borular birbiriyle bağlantılıysa haritalardaki konular da birbiriyle bağlantılıdır. Bu yüzden bu bağlantıyı çözmek anlamak zordur.

Ö16: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **matematiğe** benzer çünkü sayısal terimler çok kullanılır. Ve konu olarak zordur. İşlem çok yapılır.

Ö21: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **beyin yapısının karmaşıklığına** benzer çünkü beyin nasıl karmaşık ve anlaşılması zorsa, bu konu da öyledir benim için.

Ö24: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **insan saçına** benzer çünkü harita bilgisi konusu da insan saçı gibi karışıktır. Çözülmesi zordur. Saçımınla uğraşmayı sevmediğim gibi harita bilgisi konusunu da sevmem.

Ö70: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **cam silmeye** benzer, çünkü küçük de olsa istenmeyen lekeler geliyor. Harita bilgisi konusu da ne kadar çalışırsan çalış, yine hata yapıyorsun.

Ö66: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **bakkal defterine** benzer, çünkü bakkal defteri gibi çok karışık, kabarık ve anlaşılamıyor. İşin içinden çıkılmıyor.

Ö36: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **labirente** benzer, çünkü bir labirente insan nasıl kayboluyorsa, çıkmaza giriyorsa ben de harita konusunda hep çıkmaza giriyorum. Yetersiz kalıyorum. Bu yüzden bu konuyu sevmiyorum.

Ö61: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **sayısal derse** benzer, çünkü harita bilgisi konusunda diğer konulara göre iyi değilim. Harita bilgimin zayıf olduğunu düşünüyorum. Tıpkı sayısal derslerde olduğum gibi. Ölçekler, lejantlar vb. konular...

Ö44: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **çarpık kentleşmeye** benzer, çünkü büyük kentler çok karışık ve bir düzen yok.

Ö45: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **hava alanına** benzer, çünkü hava alanı bana çok karışık gelir. Her zaman uzaktan çok teknolojik duruyor ama yakınına gidince harita bilgisi gibi içi çok karışık.

Ö55: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **final sınavına** benzer, çünkü ne kadar çalışsan da illa ki bir eksiklik olur. İnsanı strese sokar.

Ö52: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **örümcek ağına** benzer, çünkü bu konu çok zor ve zahmetlidir.

Ö58: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **çöplüğe** benzer, çünkü aşırı derecede karışık ve karmaşık bir konu. Bir ülkenin, bölgenin, kıtanın yerini bulmak için samanlıkta iğne aramak kadar çaba harcıyorum. Benim için bilgi çöplüğü...

Ö56: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **gideceği limanı bilmeyen kaptana** benzer, çünkü bazen nasıl çalışacağımızı, nasıl o dersi kurtaracağımızı bulamıyoruz.

Ö53: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **sevgilime** benzer, çünkü ben ne kadar sorunları çözmeye çalışsam da o, kadar karmaşık bir hal alıyor. Sorunlar inadına çoğalıp üstüme geliyor. Ne onunla olabiliyorum ne de onsuz. Çalışmayınca bu dersten kalıyorum, çalışınca da anlamakta güçlük çekiyorum.

Ö39: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **oda arkadaşına** benzer, çünkü oda arkadaşım bütün yıl boyunca bana gün yüzü göstermedi. Rahat bırakmadı. Benim için harita bilgisi konusu da öyle bir sene boyunca sıkıntı çektim.

Ö41: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **yurdumuzun internetine** benzer, çünkü çok sık kesiliyor ve oldukça da ağır. Harita bilgisi dersi de aynı şekilde benim için ağır bir derstir.

Ö42: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **araba kullanmaya** benzer, çünkü arabayı dikkatli kullanmaz, kurallara uymaz ve en önemlisi de yolları bilmezsek bu durum bizim için can sıkıcıdır.

Ö34: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **kimyaya** benzer, çünkü kimya dersinde birçok formül var. Bu formülleri anlamakta zorluk çekiyorum. Harita bilgisi konusunda da birçok formül var.

Ö9: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **çalar saate** benzer, çünkü çalar saat uykumuzun en güzel anını böler. Harita bilgisi konusu da öyle...

Ö19: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **kibirli insana** benzer, çünkü kibirli insanları hiç sevmem. Uzak durmaya çalışırım. Harita bilgisi konusunu da sevmediğimden uzak durmaya çalışırım.

Kategori-3: Korku ve diğer kötü hisler uyandıran canlılara (15)

Bu kategoride toplamda 15 tane metafor üretilmiştir. Bunlar arı kovanına, akrebe, aslana, yılanı (4), kedilere (2), arıya, sivrisineğe, böceklere, fareye, baykuşa, çekirgeye şeklindedir. Bu kategoride öğretmen adaylarının algılarında harita bilgisine yönelik daha çok “korku ve diğer kötü hisler uyandıran canlılar” uyanmıştır. Harita bilgisini bu kategoride en fazla benzettikleri metafor ise “yılan” (4) ve “kediler” (2) olmuştur. Bu kategoriye yönelik metaforlar aşağıda öğretmen adaylarının açıklamalarıyla desteklenmiştir.

Ö2: Bence Coğrafya’da harita bilgisi konusu **arı kovanına** benzer, çünkü arı kovanları gibi karmaşık ve anlaşılması güçtür. Anlaşılmadığı için de arı ısırtığı gibi can yakar. İnsanın canını sıkır.

Ö13: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **akrebe** benzer, çünkü akrep küçük ve zehirli bir hayvandır. Harita bilgisi konusu da az gibi görünse de insanı gerer ve yorar.

Ö46: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **yılan** benzer, çünkü yılan sinsidir. Kolay kolay görünmez. Harita bilgisinde de bilgiler çok, siz farkına varmadan bir sürü bilgi birikir. Yani kolay anlaşılan bir konu değildir.

Ö71: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **kediye** benzer, çünkü kedi gibi nankördür. Ne kadar çalışırsan çalış sonuç alamazsın.

Ö31: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **arıya** benzer, çünkü arının insana ne zaman yaklaşacağı belli olmaz. Arı sokunca rahatsız ediyor. Harita bilgisi konusunda da doğru cevaplar veremeyince başarısız oluyorum.

Ö37: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **sivrisineğe** benzer, çünkü bütün yaz boyunca beni rahatsız edip durdu. Aynı şekilde harita bilgisi konusu da huzurumu kaçırdığı için sevmiyorum.

Ö43: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **böceklere** benzer, çünkü böceklerin hiçbirini sevmem. Gördüğüm zaman mutsuz olurum. Harita bilgisi konusunu da bu sebeple böceğe benzetiyorum.

Ö49: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **fareye** benzer, çünkü fare çok gıcık bir hayvandır. Çok iğrenç bir hayvandır eve girdiğinde onu bulmak için her deliğe bakıyorum ama bulamıyorum. Harita bilgisi konusunda da kendimi yetenekli bulmuyorum ve sevmiyorum.

Ö50: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **baykuşa** benzer, çünkü baykuşu lanetli buluyorum. Nüfus konusu da benim için öyle hoca ne kadar güzel ders işlese de bende tık yok.

Ö64: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **çekirgeye** benzer, çünkü bu hayvana karşı bir fobim var. Korkuyorum ve korktukça da kaçıyorum. Bu konu derste işlenirken de böyleyim. Başarısız olacağımı düşünüp kaçıyorum.

Kategori-4: Sevilmeyen koku ve tatlara (14)

Bu kategoride toplamda 14 tane metafor üretilmiştir. Bunlar; ıspanak yemeğine, limona, acı bibere, patlıcana, acı kahveye, sarmaşığa (2), bamya yemeğine, tuzsuz yemeğe, kabağa, ketçaba, soğana, kötü bir kokuya, ilaçlara şeklindedir. Bu kategoride öğretmen

adaylarının algılarında harita bilgisine yönelik daha çok “sevilmeyen koku ve tatlar” uyanmıştır. Harita bilgisini bu kategoride en fazla benzettikleri metafor ise “sarmaşığa” (2) olmuştur. Bu kategoriye yönelik metaforlar aşağıda öğretmen adaylarının açıklamalarıyla desteklenmiştir.

Ö10: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **ispanak yemeğine** benzer, çünkü bu yemeği sevmesen de zamanı gelince mecburen yemek zorundasın. Nüfus konusunu da sevmesem de öğrenmek zorundayım.

Ö26: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **limona** benzer çünkü limon ismi duyulunca bile ağızdan bir sulanma, ekşime olur. Onun için de harita bilgisi denince suratta bir ekşime olur.

Ö30: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **acı bibere** benzer çünkü acı biber yiyince insanın içi yanar. Harita bilgisi konusu da zor olduğu için psikolojik olarak insanın içini yakar.

Ö54: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **sarmaşığa** benzer, çünkü çok karmaşık. İçine girdikçe seni sarıyor ve içine çekiyor. Kurtulmak istedikçe daha da seni kendine hapsediyor. İçinden çıkmak imkânsızmış gibi.

Ö51: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **bamya yemeğine** benzer, çünkü ben bamya yemeği yerken hiçbir tat almam. Harita bilgisi konusu da öyledir. İşlerken hiçbir tat alamıyorum.

Ö63: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **tuzsuz yemeğe** benzer, çünkü yemek istediğimiz kadar güzel olsun ama bir tutam tuzu olmayınca tadını bulamam. Harita bilgisi de konu gereği önemli ama kendimi o alanda yeterli göremediğimden bir tat alamıyorum.

Ö67: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **kabağa** benzer, çünkü kabağı sevmem ama faydalı bir sebze olduğu için yerim, ama yerken zorlanırım. Harita bilgisini de öğrenmek zorunda olduğum için zorlansam da çalışıyorum.

Ö69: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **ketçaba** benzer, çünkü ketçabı sevmiyorum. Aynı şekilde harita bilgisini de ~~ketçap~~ benim için hem tat kaçırıyor hem de huzursuz hissettiriyor.

Ö72: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **soğana** benzer, çünkü soğan sevmediğim bir sebzedir. Fakat çoğu yemeğe girer. Harita bilgisi de sevmediğim bir konudur fakat harita bilgisi olmadan coğrafya olmaz. Soğanı nasıl bazen yemek zorunda kalıyorsam, harita bilgisini de öğrenmek zorunda kalıyorum.

Ö35: Bence coğrafyada harita bilgisi konusu **ilaçlara** benzer, çünkü insanlar zorda kaldı mı kullanmak zorundadır. Ancak ben ilaç kullanmayı hiç sevmem. Mecbur kaldım mı kullanırım. Harita bilgisi konusu da benim için öyle.

Nüfus Coğrafyası Metaforları

Kategori-1: Tatlı yiyeceklere (12)

Bu kategoride toplamda 12 tane olumlu metafor üretilmiştir. Bunlar; bal yemeğe, pastaya, salebe, çikolataya (5), şekere, meyveli pastaya, en sevdiğim tatlıya, pamuk şekerine,

Tablo 2. Öğretmen adaylarının nüfus bilgisine ilişkin metaforları

1) Tatlı Yiyeceklere (13)	2) Sevilen ve Kendisi İçin Anlam İfade Eden Yiyeceklere (11)	3) Tabiat Unsurlarına (15)	4) Değerli ve Rahatlatan Unsurlara (28)				
Çikolataya	5	Nara	4	Çiçeklere	3	Arabaya	3
Bal yemeğe	1	Yemek yemeye	1	Volkana	1	Resme	2
Pastaya	1	Tarhanaya	1	Güneşe	1	Müzik dinlemeye	1
Salepe	1	Karpuz	1	Meyve veren ağaca	1	Yeğenime Muhammet’e	1
Şekere	1	Semizotuna	1	Karıncaya	1	Masala	1
Meyveli pastaya	1	Fıstığa	1	Yağmura	1	İstatistiğe	1
En sevdiğim tatlıya	1	Mısır	1	Yıldızlara	1	Romana	1
Pamuk şekerine	1	Orta kahveye	1	Ağaçlara	1	Kitaba	1
Baklavaya	1			Denize	1	Parfüme	1
				Gök kuşağına	1	Coğrafya dersine	1
				Tohuma	1	Dünyadaki ülkelere	1
				Ormana	1	Ekonomiye	1
				Deniz dalgalarına	1	Satranca	1
						Telefona	1
						Halı saha maçına	1
						Galatasaray’a	1
						Uyumaya	1
						Sevgilimin iyi gününe	1
						Anneme	1
						Güce	1
						Pencereye	1
						Güncel haberlere	1
						Mihenk taşına	1
						Koça	1
						Saçlarına	1
Olumsuz metaforlar:	Boğazlı kazağa, Kanser hücrelerine, Çin’e, Gönderilemeyen mesajlara, Bitmeyen yola						

baklavaya şeklindedir. Bu kategoride öğretmen adaylarının algılarında coğrafyada nüfus konusuna yönelik daha çok “tatlı yiyecekler” uyanmıştır. Nüfus konusunu bu kategoride en fazla benzettikleri metafor ise “çikolataya” (5) olmuştur. Bu kategoriye yönelik metaforlar aşağıda öğretmen adaylarının açıklamalarıyla desteklenmiştir.

Ö2: Bence coğrafyada nüfus konusu **bal yemeğe** benzer, çünkü bal gibi tatlı bir konudur. Kolay anlaşılır, zevkli ve akıcı bir konudur. Hem dinlerken hem de üzerinde etkinlik yapması zevklidir.

Ö11: Bence coğrafyada nüfus konusu **pastaya** benzer çünkü pasta da tatlı, nüfus konusu da.

Ö22: Bence coğrafyada nüfus konusu **salebe** benzer çünkü içtikçe içime bir huzur geliyor. Nüfus konusunda da bu huzuru buluyorum.

Ö29: Bence coğrafyada nüfus konusu **çikolataya** benzer çünkü çikolata tatlıdır. Şirindir. Yemesi zevklidir. Nüfus konusu da güzel, kolay ve sıkıcı değildir.

Ö33: Bence coğrafyada nüfus konusu **şekere** benzer, çünkü şeker güzel, tatlıdır. Şekeri nasıl seviyorsam. Bu konuyu da severek dinliyor ve öğreniyorum.

Ö32: Bence coğrafyada nüfus konusu **baklavaya** benzer, çünkü baklavayı seviyorum. Görüntü ve tat olarak da çok güzel. Nüfus konusu işlenirken baklava yemiş gibi motive oluyorum.

Kategori-2: Sevilen ve kendisi için anlam ifade eden yiyeceklere (11)

Bu kategoride toplamda 11 tane olumlu metafor üretilmiştir. Bunlar; yemek yemeye, nara(4), tarhanaya, karpuz, semizotuna, fıstığa, mısıra, orta şekerli kahveye şeklindedir. Bu kategoride öğretmen adaylarının algılarında coğrafyada nüfus konusuna yönelik daha çok “sevilen ve kendisi için anlam ifade eden yiyecekler” uyanmıştır. Nüfus konusunu bu kategoride en fazla benzettikleri metafor ise “nar” (4) olmuştur. Bu kategoriye yönelik metaforlar aşağıda öğretmen adaylarının açıklamalarıyla desteklenmiştir.

Ö64: Bence coğrafyada nüfus konusu **yemek yemeye** benzer, çünkü insan yemek yedikçe iştahı artar. Mutlu olur ve kendini iyi hisseder. Nüfus konusu da çok zevkli ve bu konuyu işlerken kendimi çok mutlu hissediyorum.

Ö36: Bence coğrafyada nüfus konusu **nara** benzetiyorum, çünkü narın içini açtıkça güzelleşen ve içindeki mucizevi güzellik gibi nüfus konusu da işledikçe ilgimi çekiyor. Bilgi birikimim daha da artıyor.

Ö43: Bence coğrafyada nüfus konusu **tarhanaya** benzer, çünkü Marashlı olduğum için tarhanayı çok severim. Ne zaman sıkılsam tarhana yerim. Mutsuz olsam tarhana yerim. Nüfus konusunu da sevdiğim için tarhanaya benzettim.

Ö37: Bence coğrafyada nüfus konusu **karpuz** benzer, çünkü ilgi çekici güzelliği ve iştahla tadıyla ortamı kaynaştırıyor. Bu yüzden nüfus konusunu da kaynaştırıcı buluyorum.

Ö1: Bence coğrafyada nüfus konusu **semizotuna** benzer, çünkü semizotunun faydalarını öğrenince sevmeye başladım. Aynı şekilde nüfus konusunu da öğrendikçe sevmeye başladım.

Ö6: Bence coğrafyada nüfus konusu **fıstığa** benzer, çünkü diğer coğrafya konuları da sevilir ancak nüfus kadar değil. Nüfus konusunun albenisi daha yüksektir.

Ö7: Bence coğrafyada nüfus konusu **mısıra** benzer, çünkü haşlanmış mısır sevmeyen insan yok diyebilirim.

Ö13: Bence coğrafyada nüfus konusu **orta şekerli kahveye** benzer, çünkü aynen kahve gibi insanın damağında tat bırakarak hep öğrenme isteği sağlar.

Kategori-3: Tabiat unsurlarına (15)

Bu kategoride toplamda 15 tane olumlu metafor üretilmiştir. Bunlar; güneşe, meyve veren ağaca, karıncaya, yağmura, yıldızlara, ağaçlara, denize, çiçeklere (3), gök kuşağına, tohum, ormana, deniz dalgalarına şeklindedir. Bu kategoride öğretmen adaylarının algılarında coğrafyada nüfus konusuna yönelik daha çok “tabiat unsurları” uyanmıştır. Nüfus konusunu bu kategoride en fazla benzettikleri metafor ise “çiçekler” (3) olmuştur. Bu kategoriye yönelik metaforlar aşağıda öğretmen adaylarının açıklamalarıyla desteklenmiştir.

Ö17: Bence coğrafyada nüfus konusu **güneşe** benzer, çünkü güneş sıcak ve bizi ısıtır. Nüfus konusunu da sevdiğimden sıcak buluyorum.

Ö18: Bence coğrafyada nüfus konusu **meyve veren ağaca** benzer çünkü nüfus konusunu severim aynı zamanda meyveleri de severim. Ağaçtaki her bir meyveyi bir birey olarak görüyorum.

Ö26: Bence coğrafyada nüfus konusu **karıncaya** benzer çünkü karıncalar insanlar gibi gün geçtikçe çoğalıyor ve karıncaları nicelik bakımından insanoğluyla eşdeğer görüyorum.

Ö28: Bence coğrafyada nüfus konusu **yıldızlara** benzer, çünkü her yıldız bir insan gibidir. Severe çalıştığım bir ders.

Ö48: Bence coğrafyada nüfus konusu **denize** benzer, çünkü denizi seviyorum. Bana huzur veriyor. Baktıkça bakasın gelir. Nasıl ki susuz bir dünya düşünülemezse insansız bir dünya da düşünülemez.

Ö55: Bence coğrafyada nüfus konusu **çiçeklere** benzer, çünkü çiçek her yerde farklı türde olabilir. Nüfus da aynen çiçek gibi kimi yerde yoğun kimi yerde seyrek. Zevkle çalıştığım bir derstir.

Ö62: Bence coğrafyada nüfus konusu **tohuma** benzer, çünkü nasıl ki bitkiler tohumdan oluşup büyüyüp geliyorsa nüfus konusu da büyük ve çoğalan bir konudur. Gayet iyi anlıyorum bu konuyu.

Kategori-4: Kendisi için değerli ve rahatlatan unsurlara (28)

Bu kategoride toplamda 28 tane olumlu metafor üretilmiştir. Bunlar; arabaya (3), müzik dinlemeye, yeğenim Muhammet'e, masala, istatistiğe, romana, kitaba, parfüme, coğrafya dersine, dünyadaki ülkelere, ekonomiye, resme (2), satranca, telefona, halı saha maçına, Galatasaray'a, uyumaya, sevgilimin iyi gününe, anneme, güce, pencereye, güncel haberlere, mihenk taşına, koça, saçlarıma şeklindedir. Bu kategoride öğretmen adaylarının algılarında coğrafyada nüfus konusuna yönelik daha çok "kendisi için değerli ve rahatlatan unsurlar" uyanmıştır. Nüfus konusunu bu kategoride en fazla benzettikleri metafor ise "araba" (3) ve "resim" (2) olmuştur. Bu kategoriye yönelik metaforlar aşağıda öğretmen adaylarının açıklamalarıyla desteklenmiştir.

Ö8: Bence coğrafyada nüfus konusu **arabaya** benzer çünkü arabaları çok seviyorum. Aynen nüfus planlamaları gibi alabileceği kadar kişiyle o arabaya biniyoruz. Sevdiğim bir konu.

Ö9: Bence coğrafyada nüfus konusu **müzik dinlemeye** benzer, çünkü müzik dinlemek insanı hem ruhen hem de zihinsel olarak rahatlatır. Nüfus konusunu da çözdüğüm zaman zihinsel olarak bir rahatlık hissederim.

Ö10: Bence coğrafyada nüfus konusu **yeğenim Muhammed'e** benzer çünkü yeğenimi görünce ister istemez mutlu oluyorum. Onunla vakit geçirmek beni çok mutlu ve huzurlu hissettiriyor. Nüfus konusu da öyle bana mutluluk ve huzur veriyor.

Ö16: Bence coğrafyada nüfus konusu **istatistiğe** benzer çünkü ikisinde de tablo ve grafikler sıklıkla kullanılır. İstatistiği çok sevdiğimden ona benzettim.

Ö19: Bence coğrafyada nüfus konusu **romana** benzer çünkü roman akıcıdır. Roman okurken mutlu ve huzurlu olurum. Hayal dünyamı zenginleştirir. Nüfus konusu da farklı yerlerin nüfusu konusunda bilgi verir.

Ö31: Bence coğrafyada nüfus konusu **ekonomiye** benzer, çünkü ekonomi konusunda yorumlar yapmayı seviyorum. Özellikle gelir-gider konularında sürekli değişimler meydana gelir. Nüfus konusunda da farklı yorumlar üretebiliyoruz.

Ö34: Bence coğrafyada nüfus konusu **resme** benzer, çünkü bir resme bakınca onun bütün inceliklerini görürsünüz. Nüfus konusunda da bir nüfus piramidine bakınca o yeri her yönüyle anlarım. Bu yüzden nüfus konusunu seviyorum.

Ö38: Bence coğrafyada nüfus konusu **telefona** benzer, çünkü telefonu günümüzde küçük çocuklar bile kullanmaktadır. Kullanımı daha basit ve anlaşılır. Nüfus konusunda telefon gibi daha anlaşılır. Belirli başlıkları alan ve çokta zorlamayan bir konudur.

Ö41: Bence coğrafyada nüfus konusu **halı saha maçına** benzer, çünkü halı saha maçı yapmaktan sıkılmadığım aktiviteler arasındadır.

Ö46: Bence coğrafyada nüfus konusu **Galatasaray'a** benzer, çünkü Galatasaray galip olduğu zaman insanlar seviniyor. Sınavlarda da nüfus konusu diğer konulara göre daha kolaydır.

Ö49: Bence coğrafyada nüfus konusu **uyumaya** benzer, çünkü uyuyunca çok rahatlarım. Dinlenirim. Nüfus konusunu da işleyince uyumuş kadar rahatlıyor ve huzur buluyorum.

Ö53: Bence coğrafyada nüfus konusu **sevgilimin iyi gününe** benzer, çünkü öyle günlerde çok iyi oluyor. Baktıkça bakasım geliyor. Fazla bir şey beklemiyor benden. Nüfus konusu da öyle çok çalışmasam bile anlıyorum.

Ö54: Bence coğrafyada nüfus konusu **anneme** benzer, çünkü nüfus konusu annemin sesi gibi bana huzur veriyor.

Ö59: Bence coğrafyada nüfus konusu **güce** benzer, çünkü ülkemizin nüfusu çok olunca daha güçlü ve daha güvenli hissediyorum. Zevkle bu dersi çalışıyorum.

Ö63: Bence coğrafyada nüfus konusu **pencereye** benzer, çünkü açılan bir pencere insana güzel manzaralar ve farklı ufuklar açar. Nüfus konusu ise yine pencere gibi açılır. Açıldıkça öğrendikçe insanı etkiler ve ufkunu genişletir.

Ö65: Bence coğrafyada nüfus konusu **güncel haberlere** benzer, çünkü bu derste güncel verileri, güncel olayları işliyoruz ve böyle olunca zevk alıyorum.

Ö72: Bence coğrafyada nüfus konusu **saçlarıma** benzer. Saçlarım yoğun ve emek ister ama saçlarımı çok severim. Nüfus konusu da emek isteyen bir konudur ama verdiğim bu emek beni rahatsız etmiyor.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmanın amacı sosyal bilgiler öğretmen adaylarının coğrafyanın önemli konularından olan “harita bilgisi” ve “nüfus” konusuna ilişkin algılarını metaforlar aracılığıyla belirlemektir. Araştırmanın verileri harita bilgisi konusunu neye benzettikleri ve nüfus coğrafyası konusunu neye benzettiklerine yönelik olmuştur. Her iki sorunun verileri ayrı başlıklar altında analiz edildikten sonra bulgular hem tablo olarak hem de öğretmen adaylarının açıklamalarıyla sunulmuştur. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarıyla coğrafya eksenli metafor çalışması olması hasebiyle Öztürk (2007), Durmuş ve Baş (2016), Gökçe (2016), Şahin ve Kaya (2016), Beldağ ve Geçit (2017) gibi bazı çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Ancak bu çalışma araştırma soruları açısından coğrafyanın sadece “harita bilgisi” ve “nüfus” konusuna yönelik metaforik algıları incelemesi yönüyle sosyal bilgilerde yapılan çalışmalardan farklılaşmaktadır. Ayrıca yukarıda ismi geçen çalışmalarda olumlu

veya olumsuz metaforlara yer verilmemesi, çalışmaların coğrafyaya yönelik genel metaforik algıları incelemesi ve bu algılarında genelde olumlu olmaları yönüyle bu çalışmadan farklılaşmaktadır.

Zira bu çalışmanın analiz sonuçlarında öğretmen adaylarının harita bilgisi konusuna yönelik metaforik algılarının genellikle olumsuz olduğu dikkatleri çekmektedir. Bu olumsuz algı harita bilgisi konusuna yönelik oluşturulan kategori başlıklarına da yansımıştır. Bu konuda oluşturulan kategori başlıkları; olumsuz doğa olaylarına (8), zorluk çıkaran ve karmaşık yapılara (29), korku ve diğer kötü hisler uyandıran canlılara (15), sevilmeyen koku ve tatlara (14) şeklinde olmuştur. Harita bilgisi konusunda en fazla olumsuz metaforun üretildiği kategori “zorluk çıkaran ve karmaşık yapılar”dır (29). Harita bilgisi konusunda en fazla tekrar eden metaforlar ise yılan, kış mevsimi, su tesisatı ve sarmaşık şeklindedir. Bu konudaki olumsuzluklar tek tek kategori bazında incelendiğinde ise öğrenciler harita bilgisi konusunda olumsuz bir algı konusunda hemfikirken, bu olumsuz algıya yönelik geliştirdikleri metaforların farklı başlıkları çağrıştırmaları ilginç bir bulgudur. Örneğin öğretmen adayları birinci kategoride harita bilgisi konusuna yönelik ürettikleri metaforlarda “olumsuz doğa olayları”nın algılarında oluştuğu dikkatleri çekmektedir. Örneğin yanardağ, fay hattı, yaz sıcakları, kış mevsimi gibi... ancak öğretmen adayları en az bu kategoride metafor üretmişlerdir. Bu durum da ayrıca ilginç bir durumdur. Bu durumun tam tersi yönde harita bilgisi konusunda en fazla olumsuz metaforun üretildiği kategori ise “zorluk çıkaran ve karmaşık yapılar”dır. Bu kategoride öğretmen adaylarının yirmi dokuz tane olumsuz metafor üretmiş olmaları harita bilgisi konusunun öğretmen adaylarının büyük bir kısmı için bu konunun algılarında karmaşıklığa ve bunun sonucunda da kendilerinin zor durumda kaldığı bulgusunu vermektedir. Bir diğer kategoride ise öğretmen adayları için harita bilgisi konusu denilince “korku ve diğer kötü hisler uyandıran canlılar” akıllarına gelmiştir. Zira algılarında buna yönelik ürettikleri; akrebe, aslana, yılan, sivrisinek, fareye, baykuş ve çekirge gibi metaforlar buna kanıt oluşturmaktadır. Bu kategoride en fazla tekrar eden metaforun “yılan” olması öğretmen adaylarının bu konuya karşı tutumunu gayet açık betimlemektedir. Bazı öğretmen adayları için ise harita bilgisi konusu denilince algılarında “sevilmeyen koku ve tatlar” canlanmıştır. Çünkü bazen insan sevmediği yiyecek ve kokulara karşı iğreti duyabilir. Öğretmen adayları da ıspanak yemeğine, limona, acı bibere, patlıcana, acı kahveye, bamya yemeğine, tuzsuz yemeğe, kabağa, soğana, kötü kokuya benzeterek harita bilgisine yönelik algılarını betimlemişlerdir.

Bu çalışmanın sosyal bilgiler öğretmen adaylarının coğrafya dersi kapsamında bulunan nüfus konusu ekseninde ürettikleri metaforlar incelendiğinde beş olumsuz metafor dışında üretilen tüm metaforların olumlu olduğu sonucuna varılmıştır. Çalışmanın bu sorusunun yanıtı öğretmen adaylarının coğrafya ve onun bir alt konusu olan nüfus konusuna yönelik olumlu tutumlar beslediği algılarına yansımıştır. Zira bu konuda ürettikleri olumlu metaforlar da bunun en güzel kanıtıdır. Çalışma bu yönüyle coğrafya ve farklı alanlarına yönelik yapılan bazı çalışmalarla (Öztürk, 2007; Aydın & Eser Ünaldı, 2010; Geçit & Genç, 2011; Durmuş & Baş, 2016; Gökçe, 2016; Beldağ & Geçit, 2017; Yazıcı, 2013; Akbaş & Gençtürk, 2013; Aydın & Yazıcı, 2014; Şahin & Kaya, 2016) benzeşmektedir. Öğretmen adaylarının ürettikleri olumlu metaforlar anlam ilişkilerine göre kategorilere ayrılarak başlıklandırılmıştır. Örneğin öğretmen adaylarının on bir tanesi nüfus konusunun kendileri için “sevilen ve kendisi için anlam ifade eden yiyecekler” ile ilişkili metaforlar üretmişlerdir.

Bunların içerisinde en fazla tekrar eden metafor “nar” olmuştur. Nüfus konusuna yönelik en az metafor bu kategoride bulunmaktadır. Bir diğer kategori olan “kendisi için değerli ve rahatlatan unsurlar” kategorisi ise öğretmen adaylarının yirmi sekiz tane metaforla en fazla metafor ürettikleri kategori olmuştur. Örneğin araba, resim, halı saha maçı, parfüm bunlardan bazılarını oluşturmaktadır. Öğretmen adaylarının bazıları tatlıya olan düşkünlüklerini ürettikleri metaforlara da yansıtılmışlardır. Örneğin “tatlı yitcekler” kategorisinde üretilen; çikolataya(5), bal, pasta, salep, Şekere, baklava bunlardan bazılarıdır. Burada en fazla tekrar eden metafor “çikolata” olmuştur. Öğretmen adaylarının bazıları ise doğaya karşı besledikleri olumlu tutumu nüfus konusunda geliştirdikleri metaforlara yansıtılmışlardır. Burada; “çiçeklere (3), güneş, meyve veren ağaca, karıncaya, yağmura, yıldızlara, ağaçlara, denize, gök kuşağına, tohuma, ormana, deniz dalgalarına” gibi metaforlar “tabiat unsurları” başlığı altında kategorize edilmiştir.

Sonuç olarak sosyal bilgiler öğretmen adayları, toplamda 141 metafor üretmişlerdir. Üretilen bu metaforların 69 tanesi “harita bilgisi” , 72 tanesi ise “nüfus konusu” ile ilgilidir. Harita bilgisine yönelik üretilen metaforların 66 tanesi olumsuz algılar ile ilgili iken, üç tanesi ise, olumlu algılara yönelik metaforlardır. Nüfus konusunda ise tam tersi yönde genelde onlar için olumlu çağrışımlar içeren 72 metafor üretilmiş olup, bunların sadece beş tanesi olumsuz çağrışım içermektedir. Harita bilgisi sorusuna yönelik en çok tekrar eden metaforlar; yılan (4), kış mevsimi (2), su tesisatı (2), sarmaşık (2) iken; nüfus konusunda öğretmen adaylarınca sıklıkla tekrar eden metaforlar; çikolata (5), nar (4), çiçekler (3) ve araba (3) olmuştur. Dolayısıyla araştırmanın bu sonuçları baz alınarak şu önerilerde bulunulabilir:

- Yeni araştırmalar için yine coğrafyada “harita bilgisi” ve “nüfus konusu” na yönelik çalışmalar diğer bölümlerde bu dersi alan öğretmen adaylarına da uygulanabilir.
- Coğrafyada “harita bilgisi” ve “nüfus konusu” na yönelik çalışmalar hem sosyal bilgiler öğretmenliği hem de diğer bölümlerde okuyan öğretmen adaylarıyla yapılarak sonuçlar karşılaştırılabilir.
- Bu çalışma bu derslere karşı benzer algıların olup olmadığını daha iyi anlamak için farklı üniversitelerin sosyal bilgiler öğretmenliği bölümlerinde de uygulanabilir.

Kaynakça

- Akbaş, Y., & Gençtürk, E. (2013). Coğrafi bilgi sistemleri kavramına metaforik bakış. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 179-196.
- Akdemir, İ.O., & Akengin, H. (2013). *Coğrafya biliminin tanımı, ilkeleri, konusu, bazı temel kavramları ve öğretimi*. (Ed.) Hamza Akengin, İskender Dölek, Genel Fiziki Coğrafya içinde (s.1-34), Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Aydın, F., & Eser-Ünaldı, Ü. (2010). Coğrafya Öğretmen Adaylarının “Coğrafya” Kavramına İlişkin Algılarının Metaforlar Yardımıyla Analizi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 2(2), 600-622.
- Aydın, F., & Yazıcı, Ö. (2014). Coğrafya öğretmenlerinin harita kavramına ilişkin metaforları. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(15), 1-15.
- Beldağ, A., & Geçit, Y., 2017. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin coğrafya kavramına ilişkin algıları: Bir olgubilim araştırması. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 37, 99-112.
- Botha, E. (2009). Why metaphor matters in education. *South African Journal of Education*, 29, 431-444.

- Durmuş, E., & Baş, K. (2016). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Coğrafya Kavramına İlişkin Metaforik Algıları, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(1), 75-92.
- Geçit, Y., & Genç, G. (2011). Sınıf Öğretmenliği 1. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Algılarının Metafor Yoluyla Belirlenmesi (Rize Üniversitesi Örneği), *Marmara Coğrafya Dergisi*, 23, 1-19
- Gökçe, N. 2016. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının coğrafya kavramına ilişkin metaforları. *INES Journal*, 3(9), 121-134.
- Gümüşçü, O. (2012). *Coğrafya'ya davet*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (2005). *Metaforlar: Hayat, anlam ve dil*, (Çev: G. Yavuz Demir), Ankara: Paradigma Yayıncılık.
- Miles, M. B., & Huberman, M. A. (1994). *An expanded sourcebook qualitative data analysis*. London: Sage.
- Özçağlar, A. (2006). *Coğrafyaya giriş*. Ankara: Hilmi Usta Matbaacılık.
- Öztürk, C. (2012). *Sosyal bilgiler: Toplumsal yaşama disiplinler arası bir bakış*, (Ed.) Cemil Öztürk, Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi içinde (s. 2-30). Pegem Akademi, Ankara.
- Öztürk, Ç. (2007). Sosyal bilgiler, sınıf ve fen bilgisi öğretmen adaylarının “coğrafya” kavramına yönelik metafor durumları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 55-69.
- Öztürk, M. (2007). “Coğrafya: gelişimi, içeriği, eğitimi”, (Ed.) S. Karabağ – S. Şahin, Kuram ve Uygulamada Coğrafya Eğitimi içinde, 1-52. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Senemoğlu, N. (2011). *Gelişim öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Şahin, M. H., & Kaya, H., (2016). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Bazı Coğrafya Kavramlarına İlişkin Algılarının Metaforlar Yoluyla Analizi, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*. 5, 111-120.
- Yazıcı, Ö. (2013). Coğrafya öğretmenlerinin “çevre” kavramına ilişkin algıları: bir metafor analizi çalışması. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(5), 811-828. doi: 10.9761/JASSS1172
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.